

An Comhairleoir Daithí Ó Cualáin as Cor na Rón

As agallamh a rinne Donncha Ó hÉallaithe leis an gcomhairleoir contae nua, Daithí Ó Cualáin, go gairid tar éis an toghcháin. Daithí Ó Murchú a rinne an tras-scríobh

Tá Daithí Ó Cualáin ar duine de na daoine is óige ar Chomhairle Chontae na Gaillimhe. Beirt atá níos óige ná é. Rugadh é in 1984. As Cor na Rón dhó, mac leis an iar-Chigire Gárdaí, Steve Rua Ó Cualáin ó Bhaile na Cille, Leitir Mealláin agus le Bairbre Tom Shílinn as Doirín Darach, Leitir Móir. Fuair sé a chuid scolaíochta go háitiúil i Scoil Sailearna agus i gColáiste Cholmcille ina dhiaidh sin. Cháiligh sé mar altra in 2008 i gColáiste na hOllscoile, Gaillimh agus tá sé ag obair ó shin san ospidéal i nGaillimh in Ionad an Chroí. Bíonn sé ag obair 3 lá gach seachtain ó 7.45am go 7.45pm, rud a fhágann go bhfuil laethanta aige le haghaidh na Comhairle Chontae.

Ag ceiliúradh, ó chlé Áine agus Éamon Ó Cuív, Dáithí Ó Cualáin agus Mary Gibbons

Cén Fáth Fianna Fáil?

Sheas Daithí mar iarrthóir neamhspleách in 2014 agus fuair sé 440 vóta. Seán Ó Tuairisg a d'iarr air geansaí Fhianna Fáil a chaitheamh i dtoghchán Bealtaine seo caite, agus toghadh é le 1166 vóta céad rogha.

"Fianna Fáil a bhí sa gclann ó thúis deireadh. Ag an am a raibh mé neamhspleách bhí mé ag cuimhneamh ar an drochbhail a bhí curtha ag Fianna Fáil agus ag na páirtithe eile ar an tír agus bhí sé an-deacair seasamh le haon pháirtí."

D'aontaigh sé go mbeadh níos mó cumhachta aige ar an gComhairle Chontae faoi láthair mar neamhspleách, mar gur ag Fine Gael agus roinnt comhairleoirí neamhspleácha atá an chumhacht in éindí leis an Glasach, Alastair McKinstry.

"Cheap muid [Fianna Fáil] go mbeadh an chumhacht againn ach níor oibrigh sé amach."

Ceapann sé go bhféadfadh deacracht a bheith ag an gcomhghuaillíocht atá i gceannas nuair a bheas an buiséad le socrú roimh an Nollaig.

"Tá siad ag caint go bhfuil siad chun Cáin Mhaoine a ardú agus bhí sé ráite ag go leor iarrthóirí neamhspleácha, agus fiú ag iarrthóirí Fhine Gael, nach raibh siad ag goil é sin a ardú."

Deir Daithí go bhfuil sé féin, Pádraig Joe Joe agus Tomás Ó Curraidhín ag obair an-mhaith le chéile ar an gComhairle Chontae, cé gur as páirtithe éagsúla iad. Tá sé ag brú go mbeadh na cruinnithe ag Bardasaigh Chonamara ar bun sa gCeathrú Rua. Faoi láthair is i nGaillimh a thagann siad le chéile in Áras an Chontae, an t-aon cheantar seachas Baile Átha an Rí nach mbuaileann comhairleoirí le chéile in ionad taobh istigh dá gceantar féin.

"Tá roinnt plé le déanamh fós air. Tá Tom Curran ar a shon agus níl fhios agam faoi na daoine eile."

Fadhb an Bhóthair

Ceist an R336 an fhadhb is mó atá le réiteach i gCois Fharraige. Deirtear leis nach dtarlóidh aon cheo go mbeidh an cúlbohthair timpeall ar Ghaillimh déanta, ach ní ghlacann Daithí leis sin.

"Caithfear rud éicint a dhéanamh. Níl sé sásúil mar atá sé. An rud atá siad a rá go bhfuil an oiread bóithriní beaga ag tíocht amach ar an R336 nach féidir tada a dhéanamh leis. Ní ghlacaim le sin."

Creideann sé go bhféadfaí é a dhéanamh níos sábháilte. Bheadh sé i bhfabhar leataoibh (*lay-bys*) a dhéanamh, mar shampla, a ligfeadh do tharracóirí agus trácht mall tarraingt isteach agus an scuaine tráchta a scaoileadh chun tosaigh. Nach bhféadfaí líon na gcarrannaí ar Bhóthair Chois Fharraige a laghdú dá mbeadh seirbhís bus níos fearr ann? Bhainfí úsáid as an mbus dá laghdófaí an costas agus na busanna a rith níos minicí, dar leis, rud a chuideodh leis an trácht a laghdú.

"Tá sé níos saoire dul ó Ghaillimh go Baile Átha Cliath

ná a ghoill ó Leitir Mealláin isteach go Cathair na Gaillimhe faoi láthair."

Tá go leor den mhilleán aige ar an gComhairle Chontae nach bhfuil scáthlámh ar fáil do dhaoine a bhíonn ag fanacht ar an mbus 424 ar Bhóthair Chois Fharraige.

Tithíocht agus Cead Pleanála

Tuigeann Daithí chomh deacair is atá sé cead pleanála a fháil i gCois Fharraige le teach a dhéanamh agus go gcuireann sé as do dhaoine nuair a dhiúltaítear cead dóibh teach a thógáil ar thalamh atá ag a muintir. Ceann de na deacrachtaí atá ann agus daoine ag lorg cead pleanála go mbíonn orthu fanacht 3 mhí le cruinniú a fháil le pleanálaí, de bharr easpa foirne.

Céard faoi phleanálaithe ón gComhairle Chontae a thíocht amach ag na pobail éagsúla le heolas a thabhairt agus ceistanna a fhreagairt ón bpobal faoin bpleanáil? Bheadh Daithí sásta cruinnithe mar sin a shocrú suas.

Ní cheapann Daithí go mba cheart talamh a zónáil le haghaidh tithíochta i gCois Fharraige mar nach bhfuil na seirbhísí ar fáil, ar nós séarachas, ach tá sé i bhfabhar moil tithíochta a fhorbairt, do dhaoine nach bhfuil talamh ag a muintir.

Maidir le tithíocht shóisialta a chur ar fáil do dhaoine nach acmhainn dóibh a dteach féin a thógáil, tá plean ag an gComhairle Chontae 1,000 aonad tithíochta a thógáil ar fud an chontae, faoin scéim 'Atógáil Éireann' taobh istigh de chúpla bliain. Ach is cosúil nach bhfuil aon cheann de na tithe sin le tógáil i gCois Fharraige, chomh fada agus is eol do Dhaithí, cé go bhfuil go leor daoine sa gceantar ar an liosta feithimh.

An chéad bhliain eile beidh deis ag Daithí moltaí a dhéanamh faoi chúrsaí pleanála, nuair a bheas an Plean Forbartha nua á réiteach ag na comhairleoirí. Tá Daithí den tuairim go bhfuil an chosaint a thugtar don Ghaeilge i gCois Fharraige sa bPlean Forbartha ag obair go maith agus bheadh sé i bhfabhar é a láidriú. Ach an mbeidh saineolas neamhspleách ar fáil do na comhairleoirí faoin méid is féidir a dhéanamh do réir na rialachán éagsúil?

"Caithfidh tú cuimhneamh mar chomhairleoir chontae, níl tú leat fhéin. Tá tú mar pháirt d'fhoireann agus taobh istigh de sin tá Éamonn Ó Cuív againn."

Reilig an Chnoic

Tá cruacheist Reilig an Chnoic ardaithe sa gComhairle Chontae ag Daithí, ach níl sé sásta faoin mbealach ar dhéileáil na feidhmeannaigh leis.

"Ar an chéad lá a raibh cruinniú ag Bardas Chonamara, chuir mé síos ar an gclár go raibh mé ag iarraidh ceist a chur faoi Reilig an Chnoic, go raibh sí lán agus go rabhamar ag iarraidh reilig nua agus céard a bhí ag tarlú faoi sin. Cuireadh ríomhphost thart a rá gur

breathnaíodh ar 3 shuíomh agus nach raibh aon suíomh sásúil."

Níl sé sásta leis an bhfreagra sin mar go gcreideann sé go bhfuil sé *"suas don Chomhairle Chontae a chinntiú go mbeidh suíomh ann don reilig"*.

Bheadh leisce air CPO a lorg leis an reilig a leathnú.

"Tá sé feicthe againn in áiteacha eile inar dúradh nach raibh aon suíomh ceart do reilig ach tá reiligi curtha iontu ó shin. Tá siad ag rá nach bhfuil an doimhneacht cheart ann. Is féidir talamh a líonadh isteach le reilig a chur ann."

Oidhreacht agus Teanga

Tá spéis ag Daithí in oidhreacht Chonamara ach tá inní air go bhféadfadh go bhfuil Conamara ag cailleadh na hoidhreacht agus go bhfuil an teanga 'i dtrioblóid', mar a dúirt sé.

"Rugadh agus tógadh mise agus Gaeilge uilig a bhí againn agus labhraíomar Gaeilge sa mbaile, labhraíomar Gaeilge sna siopaí, ag an scoil. Labhair muid Gaeilge chuile áit. Tá daoine agus clanna ann ag úsáid na Gaeilge i gcónaí. Tá daoine ann chomh maith nach bhfuil á húsáid."

Tá sé cáinteach faoin tseirbhís i nGaeilge a bhíonn le fáil ón gComhairle Chontae agus ó eagrais stáit.

"Tá sé i bhfad níos sciobthaí scaití an cheist a chur i mBéarla agus freagra a fháil i mBéarla agus ar a laghad tá 'fhios agat cá 'il tú ag goil... Beidh an rud a bhí ag cur inní ort imithe sula bhfaighidh tú freagra i nGaeilge. Anois níl sé sin sách maith ach faraor sin é an caoi a bhfuil go leor rudaí ó thaobh an rialtais agus an stáit seo de."

Ach céard faoi thús áite a thabhairt do dhaoine a bhfuil an dá theanga ar a dtail acu sa gcóras earcaíochta atá ag an gComhairle Chontae?

"Aontaím go mba cheart go mbeadh méad áirithe daoine le Gaeilge á n-earcú ach chaithfeá a bheith cinnte nach mbeadh tú ag cur daoine eile as an áireamh faoi nach raibh Gaeilge acu."

Údarás na Gaeltachta

Braitheann sé nach bhfuil Údarás na Gaeltachta chomh láidir anois is a bhíodh nuair a bhí sé féin ar scoil.

"Caithfear breathnú ar an Údarás a láidriú agus tá mé ag ceapadh Bord Údarás na Gaeltachta, caithfidh siad a bheith i bhfad níos glóraí agus níos seasmhaí leis an bpobal agus cinntiú go bhfuil rudaí ag tíocht."

B'fhearr le Daithí go mbeadh deis ag an bpobal ionadaithe a thoghadh ar Bhord an Údaráis seachas é a bheith fágtha ag an gComhairle Chontae ionadaithe a ainmniú. Creideann sé nach bhfuil an caidreamh céanna ann idir an tÚdarás agus pobal na Gaeltachta, is a bhíodh nuair a bhí ionadaithe ar Bord an Údaráis tofa go daonlathach ag an bpobal sa Ghaeltacht.

Easpa Airgid an Chomhairle Chontae

Cloistear go minic go bhfuil easpa airgid ag cur as don Chomhairle Chontae agus tugtar le fios nach bhfuil an státchiste ag caitheamh go féaráilte le Co. na Gaillimhe. Ach níl an Chomhairle Chontae sásta airgead breise a ardú ón gCáin Maoine Áitiúil (LPT), mar atá déanta ag contaetha eile. An mbeadh Daithí sásta é a ardú?

"Níl muid ag fáil an sciar céanna airgid ba cheart go mbeadh muid a fháil.Tá tú ag íoc cánach nuair atá tú ag obair, tá tú ag íoc cáin bóthair, tá tú ag íoc cáin mhaoine, má cheannaíonn tú aon cheo sa tsiopa tá tú ag íoc cánach."

Ach níl sé glan in aghaidh an smaoineamh an LPT a ardú, dá ndéanfaí cinnte dhó go bhfaigheadh muintir Chonamara seirbhís níos fearr. Ach ceapann sé gurb éard a tharlóidh dá n-ardófaí an Cháin Mhaoine go bhfágfaí *"pobail Chonamara ar an ngannchuid gan tada nua ag tarlú"*.

Polasaithe Glas

Maidir le is an gComhairleoir Alastair McKinsty ón gComhaontas Glas, a toghadh ar an gComhairle Chontae do cheantar Bardasach Conamara, glacann Daithí leis nach mbeidh an bheirt acu ag aontú ar roinnt rudaí ach go mbeadh sé ar aon intinn le hAlastair faoi roinnt eile, mar shampla go dteastaíonn níos mó busanna agus níos mó bealaí glasa.

Ó thaobh athrú aeráid de, tá Daithí ag iarraidh go mbainfeadh an Comhairle Chontae úsáid as soilse LCD ar fud an chontae. Tá sé ag iarraidh cosc a chur ar úsáid póstaer sa gcéad toghchán eile chomh maith le rud éicint a dhéanamh faoin truailliú ar na tránna sa gceantar agus tá roinnt smaintí speisiúla aige faoi sin.

Bheadh Daithí i bhfabhar Bealach Glas a bheith ag tíocht amach Cois Fharraige ar an gcaoi céanna leis an mBealach Glas a bheas á fhorbairt ó thuaidh ag síneadh i dtreo An Chlocháin.

"Chabhródh sé leis an trácht. Tá an talamh ann agus ní bheadh aon chall talamh a thógáil ó aon duine."

Amach Roimhe

Ní bhíonn an oiread sin am saor ag Daithí a thuilleadh idir a chuid oibre san ospidéal agus na cúraimí nua atá air mar chomhairleoir chontae nuathofa. Sa mbheagán ama saor a bhíonn aige is breá leis a bheith ag snámh agus ag siúl agus 'crime novels' a léamh.

An mbeadh aon spéis aige seasamh don Dáil amach anseo?

"B'fhéidir nach mbeadh an pobal ag iarraidh go mbeinn ag seasamh le haghaidh na Comhairle Chontae ná an Dáil.... Ní dhéarfainn nach seasfainn."

Tá Daithí ag pósadh i mí na Samhna le Mary Gibbons as Cill Íomair in Oirthear an Chontae agus is gearr go mbeidh siad ag cuartú cead pleanála i gCois Fharraige.

Go n-éirí an saol leo beirt. ■